



|                                                            |                    |
|------------------------------------------------------------|--------------------|
| پورفرج، اکبر، ۱۳۵۲ -                                       | سرشناسه:           |
| عنوان و نام پدیدآور: میراث جهانی ایران/ تالیف اکبر پورفرج. |                    |
| تهران: الکا، ۱۳۹۸.                                         | مشخصات نشر:        |
| ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۲۲-۱۹-۵                                          | شابک:              |
| وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا                                    |                    |
| کتاب‌نامه: ص. ۴۵۳.                                         | یادداشت:           |
| ایران - آثار تاریخی                                        | موضوع:             |
| Iran - Antiquities                                         | موضوع:             |
| مناطق میراث جهانی                                          | موضوع:             |
| World Heritage areas                                       | موضوع:             |
| DSR۱۳                                                      | رده‌بندی نگره:     |
| ۰۰۴۳/۹۵۵                                                   | رده‌بندی یوبی:     |
| ۵۹۳۸۷۲۴                                                    | شمار کتابخانه ملی: |



نشر الکا

## میراث جهانی ایران

دکتر اکبر پورفرج

(عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

ویراستار: سید مرتضی ضیائی ادیب

طراحی جلد و صفحه‌آرایی: بازتاب گرافیک

چاپ اول: ۱۳۹۸

شماره‌گان: ۵۰۰

چاپ: اندیشه برتر

صحافی: نگاه

قیمت: ۱۲۰,۰۰۰ تومان

ستارخان، دریان نو، خیابان یکم، کوچه‌ی غلامی، پلاک ۷، طبقه‌ی اول

تلفن: ۶۶۵۰۶۹۲۹

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۸۲۲-۱۹-۵

Olka.pub@gmail.com

این کتاب به‌سفارش و حمایت مالی شرکت پاسارگادتورز تهیه و به چاپ رسیده‌است.  
همه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به شرکت پاسارگادتورز است.



## فهرست مطالب

| صفحه | عنوان                                           |
|------|-------------------------------------------------|
| ۵    | درباره پاسارگاد تورز                            |
| ۱۵   | مقدمه                                           |
| ۱۷   | فصل اول                                         |
| ۱۹   | سیر تحول فرهنگ و تمدن ایران از آغاز تا به امروز |
| ۵۱   | فصل دوم                                         |
| ۵۳   | میراث فرهنگی و گردشگری                          |
| ۶۱   | فصل سوم                                         |
| ۶۳   | توصیف و تفسیر میراث جهانی ایران                 |
| ۶۶   | محوطه های میراث جهانی ایران                     |
| ۷۱   | استان خوزستان                                   |
| ۷۳   | میراث جهانی شوش                                 |
| ۹۳   | میراث جهانی چغازنبیل                            |
| ۱۱۸  | میراث جهانی مجموعه سازه های آبی شوستر           |
| ۱۲۹  | استان فارس                                      |
| ۱۳۱  | میراث جهانی استان فارس                          |
| ۱۳۱  | میراث جهانی پاسارگاد                            |
| ۱۴۹  | میراث جهانی تخت جمشید                           |
| ۲۰۵  | میراث جهانی منظر ساسانی فارس                    |
| ۲۰۹  | استان کرمان                                     |
| ۲۱۱  | میراث جهانی استان کرمان                         |

|     |                                          |
|-----|------------------------------------------|
| ۲۱۲ | میراث جهانی ارگ بم                       |
| ۲۲۲ | میراث جهانی روستای میمند                 |
| ۲۳۷ | استان سیستان و بلوچستان                  |
| ۲۳۸ | میراث جهانی شهر سوخته                    |
| ۲۵۱ | میراث جهانی شهر یزد                      |
| ۲۶۳ | میراث جهانی باغ ایرانی                   |
| ۲۷۷ | میراث جهانی قنات ایرانی                  |
| ۲۸۵ | استان اصفهان                             |
| ۲۸۷ | میراث جهانی اصفهان                       |
| ۲۸۷ | میراث جهانی مسجد جامع اصفهان             |
| ۲۹۵ | میراث جهانی میدان امام (رضا) اصفهان      |
| ۳۱۳ | استان کرمانشاه                           |
| ۳۱۴ | میراث جهانی مجموعه بیستون                |
| ۳۳۳ | استان تهران                              |
| ۳۳۸ | میراث جهانی کاخ گلستان                   |
| ۳۴۹ | استان گلستان                             |
| ۳۵۲ | میراث جهانی گنبد قابوس                   |
| ۳۵۷ | استان اردبیل                             |
| ۳۶۰ | میراث جهانی مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی |
| ۳۷۵ | استان آذربایجان شرقی                     |
| ۳۸۷ | میراث جهانی مجموعه بازار تبریز           |
| ۳۹۵ | استان آذربایجان غربی                     |
| ۳۹۶ | میراث جهانی تخت سلیمان                   |
| ۴۱۷ | میراث جهانی مجموعه کلیساهای تاریخی ایران |
| ۴۳۱ | استان زنجان                              |
| ۴۳۱ | میراث جهانی گنبد سلطانیه                 |
| ۴۴۷ | منابع و مآخذ                             |
| ۴۶۳ | اعلام (جاها و مکان‌ها)                   |

## مقدمه

تاریخ و باستان‌شناسی به دنبال فهم مسیرهای حرکت بشر و تجارب خیر و شر او در گذرگاه زمان است. فرهنگ و تمدن بشری چنان طبیعت و محیط پیرامون خود را احاطه کرده که تفکیک طبیعت محض را یا میراث طبیعی از میراث فرهنگی را غیرممکن ساخته است. طبیعت در هاله‌ای از فرهنگ بشری آشفته شده و هر فرهنگی به میزان و نوع خاصی از آن بهره برده و یا حفاظت و توسعه داده است. مطالعه سیر تحول تاریخ فرهنگ و تمدن در ایران برای اهل فن و علاقه‌مندان، هم جذاب و هم پیچیده و بغرنج است. بر عنصری در این مسیر تاریخی کهن و پرمعما همچون الهه‌های عشق و هنر شرق باستان، محازم علاقه‌مندان را وادار به ماندن و تفکر می‌کند. عمق و ژرفای تمدن‌های آسیای غربی، تحلیل و تفسیر را بسیار آلود کرده است و بدون داشتن تفکر عبرت‌گرا، امکان و هم‌خطا در تحلیل‌های تاریخی بسیار است. شناخت سیر تحول و تجارب فرهنگ‌ها و تمدن‌هایی که انقلابات چابلد (۱۹۳۶) را رقم زده و به هدایت و کتابت و ادیان آسمانی شده است، می‌تواند بشریت را در ایجاد آینده‌ای مبتنی بر صلح و دوستی، دامن‌نویس باشد. امروزه از میراث فرهنگی، استفاده‌های متعددی می‌شود و اقتصاد فرهنگی بر پایه آن شکل گرفته است؛ یکی از حوزه‌هایی که می‌تواند میراث را به اقتصاد و رفاه مردم نزدیک کند، حوزه گردشگری است.

گردشگران برای سفر و حرکت دارای انگیزه‌های متعددی هستند. اکثر انگیزه‌های آن‌ها را می‌توان در قالب انگیزه‌های فرهنگی طبقه‌بندی نمود. بازدید از محیط‌های طبیعی و گذران اوقات در دامن طبیعت بخش مهم دیگری است که موجبات سفر را مهیا می‌سازد؛ که همین بخش نیز در بطن محیط‌های فرهنگی شکل می‌گیرد. فرهنگ انسان دارای ابعاد و موفقه‌های زیادی است که همیشه گروه‌های انسانی را ترغیب به جستجو و تعامل با یکدیگر نموده است؛ اساز پارچه سنگی از طریق سفر و مهاجرت بود که توانست بر طبیعت چیره گردد. نظام گردشگری برای تداوم و توسعه پایدار، شدیداً وابسته به منابع مصرفی خود است که در ادبیات گردشگری تحت عنوان میراث و جاذبه مطرح می‌شود. میراث فرهنگی دارای گستره و تنوع زیادی است که بلامنقطع از ظهور اولین انسان تا به امروز در حال وسعت یافتن و پیچیده شدن است و از این منظر، تفاوت اساسی با میراث طبیعی دارد. در این میان، میراث فرهنگی ملموس به خصوص در بُعد معماری و یادمان‌های تاریخی (پورفرج، ۱۳۹۷ الف) به دلیل داشتن ارزش‌های فرهنگی و هنری خاص، جایگاه ویژه‌ای در گردشگری و سایر علوم دارد که یونانیان در هزاره اول ق.م بهترین آن‌ها را تحت عنوان عجایب هفت‌گانه جهان مورد توجه قرار داده‌اند. آثار معماری نیز دارای سلسله مراتب خاصی به لحاظ داشتن عظمت، قدمت و خصوصیات

هنری و اجتماعی می‌باشد. سازمان یونسکو با درک اهمیت آن‌ها اقدام به ثبت و ضبط مهم‌ترین یادمان‌ها و میراث ملموس جهان نموده‌است؛ ایران نیز با ثبت میراث خود در فهرست جهانی یونسکو، شکوه و عظمت هنری خود را به جهانیان نشان داده‌است. هدف این کتاب نیز ارائه بخشی از تاریخ و خصوصیات هنری میراث جهانی ملموس ایران است. این میراث در بستر تاریخ شکل گرفته‌اند و بدون شناخت این بستر نمی‌توان اهمیت و جایگاه آن‌ها را درک کرد؛ لذا در فصل اول سیر تحول فرهنگ و تمدن ایران از آغاز تا به امروز به‌طور مختصر ذکر شده تا میراث جهانی در بستر واقعی خود تعریف و تبیین شود. در فصل دوم ضمن تعریف و طبقه‌بندی میراث و گردشگری، به اصول تفسیر و اهمیت آن در توصیف باستان‌شناسی و میراث پرداخته شده‌است. در همین فصل، اشاره مختصری نیز به یونسکو، شرایط و اصول ثبت آثار، و سایر انواع میراث جهانی ایران شده‌است. در فصل سوم که هدف اصلی کتاب نیز است، به‌طور مفصل میراث جهانی ایران توصیف و تحلیل شده‌است. امید است که این اثر توانسته باشد گامی مثبت در جهت معرفی میراث جهانی کشورمان به علاقه‌مندان اعم از اساتید، هنرمایان تور، و دانشجویان جهانگردی، باستان‌شناسی، تاریخ، معماری، پژوهش‌های هنر و سایر علاقه‌مندان داشته باشد. در پایان بایستی از مدیریت محترم پاسارگاد تورز که مشوق و حامی اصلی تألیف این اثر بوده‌اند، تشکر و قدردانی نمایم.